

A budapesti szeniorok bizottsága Ott János korábbi helyzetismertetése alapján vitát kezdeményez a helyi csoportban. Vitaindítónak szánja az alábbi karcolatot.

HOGYAN TOVÁBB?

A „hogyan tovább?” kérdése ma gyakran felvetődik. A helyes válasz előzetes elvi tisztázást kíván.

Erdő — erdészlet — erdőgazdálkodás

Az erdő népvagyon, társadalmi szükséglet. Kezelője, fenntartója és fejlesztője az erdészlet. Hasznosítója, a társadalmi igények kielégítője az erdőgazdálkodás. A társadalmi igények rangsorában első az erdőfenntartás munkálatainak az elvégzése, követi ezt az igényelt anyagi javak kitermelése, rendelkezésre bocsátása, a szolgáltatások működtetése. Ennek megfelelően a hierarchia vázlata:

Erdészlet		erdőgazdálkodás	
erdőfenntartás		erdőművelés —	erdőhasználat
erdőrendezés — erdőfelügyelet		(erdőfenntartási munkák elvégzése)	(fahasználat, fafeldolgozás, vadászat, mellékhasználat, jóléti működtetés)

Ennek a rangsornak a következetes betartása alapkövetelménye az erdő társadalmi szerepe betöltésének.

A mai helyzet

A mai helyzet ennek az elvi követelménynek — társadalmi berendezkedésünknek köszönhetően — nagyrészt megfelel. Az erdőfenntartás rendszere világszerte példamutató. Az erdőgazdálkodáson belül az erdőművelés nagyrészt az erdőfenntartási rendszerünk tükröződése, az erdőhasználaton belül a fafeldolgozás kilóg a sorból és ez főleg a közelmúltban számos nehézséget okozott.

A fafeldolgozás különállásának történelmi okai vannak. A Kárpát-medence gazdasági egységében az iparifa — akkori szóhasználattal „műfa” — zömmel a Kárpát-koszorún termelődött és feldolgozása a vízi szállítás kihasználásával nagyrészt a medencében bent történt. A tutajon érkezett fa felfűrészelésére alakultak az üzemek a munkaéhes Budapesten (Vág), Szolnokon (Tisza) és Szegeden (Maros). Ezt — az akkor indokolt — szerkezetet örököltük még a második világháború után is, s vittük tovább annak ellenére, hogy a kiváltó indokot előbb a politikai viszonyok, majd a technika fejlődése teljesen megszüntette.

A szakmai különállás a két világháború között állandósult, felszámolása sokáig váratott magára. A felszabadulás utáni első időben az ún. faipart az erdészettől különálló főhatóság irányította, csak később jutott a primér fafeldolgozás a MEM, illetve az OEF hatáskörébe, s itt fejlődött ki azután az agglomerációs fafeldolgozás. Az elkülönülés a „fások” részéről még az OEF-en belül is tovább tartott. A „faipar” továbbra is külön érdekeit hajszolta, míg végül is az 1970-es átszervezés igyekezett ennek végére feltenni a pontot. Év-

tizedeken át helytelen fahasznosítási spekuláció eredményeként a hazai fatermés hasznosítása csak körülményesen, meglehetősen alacsony fokon volt lehetséges.

Az erdőgazdaság távolabbi fejlesztését tekintve kedvezőtlen még a cellulóz- és papíriparnak idegen főhatóság alá való tartozása is.

Az elviéken túlmenően, a gyakorlatban az erdőgazdálkodás ma számos nehéz kérdés előtt áll. Visszavezethetők ezek két alapvető nehézségre: a munkaerő-kínálat szűkös voltára és a csökkent faanyagkeresletre.

A kézi munkaerő fogyását csakhamar észleltük és ellenszerét egyrészt a gépesítésben, másrészt a munkakörülmények javításában véltük felismerni. A legfontosabb munkanemünket — a fakitermelést — máig sem sikerült gépesítenünk (a motorfűrész nem gép), a szociális juttatásokkal pedig csak a pénz fogy és nem nő velük arányosan a termelékenység. Áll ez nagyjából a többi üzemágra is.

A fa iránti csekély érdeklődés összefoglalóan a jövedelmek siratását jelenti. Mire felszabadult a fakereskedelem, nincs ki fát vegyen. A faárnak pedig a költségvetési hozzájáruláson, önmaga termelési — ki- és újratermelési — költségein túl még mindama terheket is tartalmaznia kell, amivel az erdő közjóléti szolgáltatásai járnak (ez a nyugaton már elátkozott „Kielwasser-Theorie”). Aztán kissé a számok és sirámok mögé, az irodák, lakások, nyaralók belsejébe, az elsuhanó autók után nézve valahogy az az érzés támadhat, hogy mindennek ellenére sem látszik még pattanni az íj...

Végül is mit kellene tenni?

Az erdőszet legfontosabb feladatának továbbra is az erdőfenntartást kell tekinteni. Az erdőrendezés vezérelve legyen változatlanul a tartamosság — a bővített újratermelés — de legyen feladata az elgondolásainak valóraváltását elősegítő ösztönzőrendszer kialakítása is. Tegye ez lehetővé a tartamosság érdekében szükséges tennivalók végrehajtását — minden adott körülmények között.

Az erdőfelügyelet ne csak az üzemtervi előírások teljesítését ellenőrizze, de terjedjen ki figyelme az erdőfenntartási költségek tényleges alakulására is. Az általánosan, vagy helyileg szükséges módosításokra tegyen időben javaslatot.

Az erdőgazdálkodáson belül be kellene fejezni a fafeldolgozás integrálását mind irányítási, mind vállalati szinten. Amiként az erdőművelésnek feladata az erdőfenntartás munkáinak ellátása, úgy a fafeldolgozás kötelessége az erdőrendezés szabta keretek között megtermelt fának olyan állapotba hozása, ami a legelőnyösebben szolgálja a népgazdaság és ezen belül a vállalat igényeinek kielégítését. Eredményei nem egyénié, hanem az egész erdőszet, vállalat minden részlege közös erőfeszítéseinek jutalma! Ez kell kifejezésre jusszon az irányítás struktúrájában és a vállalati elszámolási rendben.

Az erdei szakmunkásokat fokozatosan vállalkozókká kell tenni. Lehetőséget kell teremteni a vállalkozásnak munkaeszközhöz juttatással, megfelelő vállalkozási díjjal, társulások ösztönzésével, gépjavító, nagygépkölcsönző vállalkozások létrehozásával, mindennek jogi rendezésével. Közelíthetnénk ezzel az NDK-ban bevált, nálunk eddig hiába propagált „Technikkomplex” munkarendszerhez.

Legnehezebb a válasz az erdő egyéb közszolgáltatásainak térítését illetően. Ezek értékelése még megoldatlan, sőt megoldhatatlan. Megközelíthető azonban, ha elfogadva az erdő társadalmi létfontosságát meghatározzuk a fenntartásának erdőgazdálkodással nem fedezhető ráfordításait. Az erdőgazdálkodásnak

eddig csupán csak csökkent a jövedelmezősége, de meg nem szűnt, így ilyenről egyelőre nincs szó. És minden bizonnyal vannak még tartalékok a vállalati erdőgazdálkodásban. Egyelőre még csak az utóbbi években kedvezően alakult életszínvonalunkat, a növekedés ütemét féltjük, de látnunk kell, hogy ebben nem mi vagyunk az egyetlen szakma...

Kétségbeesett lépésként felmerült nemrég a kitermelés visszatartásának gondolata. Ennek az erdőfenntartás kötelezettsége ellentmond. Rövid időre, átmenetileg elviselhető lenne, ha a legfőbb állományokat lehetne visszatartani. Ez azonban megoldhatatlan! Rossz érv, hogy a kitermelt fa értékesíthetetlen. Értékesíthető, csak az a kérdés, hogy milyen áron? — Vállalati veszteség árán. Ezt pedig csökkenteni, elviselni a vállalat dolga és ha erre minden erőfeszítéssel sem képes, akkor a szanalási eljárás során az erdőtulajdonos képviselőjében az állam tesz eleget erdőfenntartási kötelességének a feltétlenül szükséges szervezet támogatásával. Bizzunk benne, hogy erre nem kerül sor.

Jérôme René

Az erdeifenyő-csemeték fuzariózis elleni védelmével kapcsolatos kísérletekről írt tanulmányt két szovjet kutató; *Kalinyicsenko, V. A.* és *Szmagljuk, H. A.* Az Ukrán Kárpátok csemetekertjeiben megtermelt EF-csemeték egyik legelterjedtebb betegsége a *Fusarium ssp.* családba tartozó gombák okozta csemetedőlés. Évente átlagosan a csemeték 20—30%-a fertőzött, de egyes években ennél jelentősebb kártételt is észleltek. A fertőzöttség csökkentése érdekében *Fundazol*, ill. *TMTD—80* magcsávázó szert alkalmaztak a védekezés érdekében lefolytatott kísérleteknél. A kísérletek eredményét a táblázat szemlélteti:

Fungicid (kijuttatott mennyiség 6 gr/kg)	C s e m e t e s z á m 1 m - e n				
	összes	egészséges	f e r t ő z ő t t		
			összes	csemetedőlés által	perzselés által
<i>Fundazol</i>	143	136	7	3	4
	95,33	95,11	4,89	2,09	2,79
<i>TMTD—80</i>	141	130	11	5	6
	94,00	92,19	7,81	3,56	4,25
Kontroll	134	102	32	24	8
	89,33	76,12	23,88	17,91	5,97

A számlálóban a darabszámot, a nevezőben a százalékos értéket tüntették fel a szerzők. A vetési norma 150 db/fm mag volt. A táblázat alapján látható, hogy az összes fertőzött EF-csemeték száma a fungicides kezelés hatására kb. 3—5-szörösével csökkent a kontrollhoz viszonyítva, a csemetedőléssel fertőzöttek viszonylatában pedig 5—8-szorosával. A legjobb kísérleti mutatókkal a *Fundazol* rendelkezik.

A kísérletek azt is bizonyították, hogy az alkalmazott gombaölő szerek nemcsak a csemetedőlés elleni védelmet biztosítják, hanem a csemeték növekedését és fejlődését is serkentik.

A kísérleteket polietilénnel fedett melegházban végezték. Hasonló eredményre jutottak a szabadföldi kísérletek kiértékelése során is. A vizsgálatok egyértelműen bizonyítják, hogy a magcsávázásos eljárással történő, csemetedőlés elleni védekezés magas gazdasági eredményességet ígér. Ennél fogva a módszer széles körű gyakorlati alkalmazása mindenképpen kívánatos.

(Lesz. Hoz., 1983. 3:54—55. Ref.: dr. Rédei K.)

A tölgyesek állóképességének és hozamképességének növelése címmel jelent meg Rahtenko, I. N. tanulmánya. A szerző — kutatási eredményekre alapozott — véleménye szerint e probléma megoldásának legfontosabb útja az *elegyes tölgyesek* létesítése. A tudományos kutatás eddigi eredményei azt bizonyítják, hogy:

- az elegyes állományok lényegesen állóképesebbek és termékenyebbek, mint az elegyetlenek;
- jobban hasznosítják a napenergiát és egységnyi területre vonatkoztatva több biomasszát adnak;
- lényegesen jobb környezeti feltételeket biztosítanak a következő faállomány-generációk számára.

A Belorusz SZSZK Tudományos Akadémiája Kísérleti Botanikai Intézetének ökológiai laboratóriuma több mint 30 év óta foglalkozik a fás növények egymásra gyakorolt hatásának tudományos elemzésével.

1952-ben e célból speciális *kocsányos tölgyes—kislevelű hársas, kocsányos tölgyes—korai juharos és kocsányos tölgyes—magaskőrös* modellültetvényeket hoztak létre (erdős sztyepp klímában, réti talajon) úgy, hogy az egyes fafajok elegyaránya 10—100% között változott. Kontrollként elegyetlen kocsányos tölgyeseket létesítettek. A kísérleti ültetvények parcelláin a száradék alakulását, a magasság és átmérő szerinti növedéket, a föld feletti és föld alatti biomassza mennyiségét, a különböző elegyítésű faállományok talajra gyakorolt hatását, a növények fiziológiai folyamatait: a fotoszintézist, a gyökérzet tápanyagfelvevő képességét, a szervesen ásványi tápanyagok talajban történő áramlását, a tápanyagok felvételének intenzitását vizsgálták.

A kutatási eredmények alapján az alábbi főbb következtetésekre jutottak a kutatók:

- A kislevelű hárssal, korai juharral és magaskőrissel elegyes kocsányos tölgy állományok (optimális fafaj-összetétel esetében) lényegesen *jobb növekedést* mutattak mint az elegyetlen faállományok. A *száradék* az elegyes kultúrákban 15—25%-kal volt kisebb mint az elegyetlenekben.
- A fenti elegyítésű faállományok *összes biomasszájának* mennyisége 15—30%-kal haladta meg az elegyetlen állományokét.
- Kedvezőbb — a megalapozottan elegyített — fafajok *gyökérrendszerének* talajban való elhelyezkedése.
- Megjelölt foszforatomok vizsgálata alapján bebizonyosodott, hogy a talajban levő ásványi tápanyagok vándorlása nemcsak ugyanazon fafaj egyedei között megy végbe, hanem *eltérő fafajok* egyedei között is, 2—3-szor nagyobb intenzitással.
- Az ásványi anyagok talajból történő felvételével, ill. oda történő visszajuttatásával kapcsolatos vizsgálatok azt mutatták, hogy a felvétel és leadás maximuma, ill. minimuma az egyes fafajok esetében a tenyészeti időn belül *eltérő időpontban* jelentkeznek. Így például a kocsányos tölgynél a foszfor felvételének maximuma június elejére esett, a kislevelű hársnál ugyanebben az időszakban felvételi minimum volt. Júliusban az utóbbi fafajnál észleltek maximális foszforfelvételt, a kocsányos tölgynél pedig erősebb visszaesést. A tápanyagok ily módon végbemenő differenciált hasznosítása egyik magyarázata lehet az elegyes kocsányos tölgyesek jó növekedésének.
- Az elegyes állományok alatt a talajban fellelhető *mozgó foszfor és kálium* mennyisége 15—20%-kal, a *humusz* mennyisége 10—15%-kal haladta meg az elegyetlen tölgyes alatt vizsgált talaj hasonló értékeit.
- A tölgyes hársas és tölgyes juharos állományokban a hárs, ill. juhar *optimális részarányát* 20—25%-ban állapították meg.

A kutatási eredmények ismeretében tett ajánlások alapján a Belorusz SZSZK 10 erdőgazdaságánál végzik nagyon jó eredménnyel a tölgyes—juharos és tölgyes—kőrises faállományok létesítését.

(Lesz. Hozj., 1983. 5: 32—34 p. Ref.: dr. Rédei Károly)